

zinnig, kan toch nooit beschouwd worden als te zijn het Nederlandse volk vertegenwoordigend.¹

Wij zullen in ons volgende deel beschrijven, onder welke omstandigheden Breunese in de zomer van '41 de leiding van de Nederlandse Arbeidsdienst neerlegde. Bij de Duitsers bleef toen toch nog een gevoel van erkentelijkheid bestaan voor hetgeen hij als leider van de Opbouw-, later Arbeidsdienst gepresteerd had: toen zij in mei '42 alle Nederlandse ex-beroepsofficieren in krijgsgevangenschap afvoerden, lieten zij Breunese ongemoeid. Deze accepteerde dat niet en begaf zich vrijwillig in krijgsgevangenschap.

★

Aangezien de te vormen Opbouwdienst uit militairen zou bestaan, lag het voor de hand dat de Duitsers het commando over die Opbouwdienst aan een Nederlandse officier zouden toevertrouwen. Wie hen het eerst op Breunese gewezen heeft, is niet bekend. Wij weten slechts dat zij omstreeks medio juni inlichtingen over hem inwonnen en dat hij op de 18de van die maand door *Oberstleutnant* Otzen, de vroegere plaatsvervangende militaire attaché bij het Duitse gezantschap, gepolst werd over de vraag of hij iets voor een Opbouwdienst voelde. Alles! 'Ik zag', schreef Breunese later, 'de desorganisatie en demoralisatie bij de troepenonderdelen dagelijks toenemen. De tucht was in meerdere gevallen volslagen zoek.' Was het dan niet zinvol, al die jonge kerels voor nuttig werk bijeen te houden teneinde 'onder hen arbeidsvreugde en eerbied voor de arbeid aan te kweken'?² Toen hem het commando aangeboden werd, accepteerde hij het; voor dit besluit verwierf hij de instemming van generaal Winkelman die, niet verder ziende dan de Opbouwdienst, het een nuttig denkbeeld vond dat militairen die anders werkloos zouden worden, in een nieuw militair verband opgenomen zouden worden. Wat de departementen betreft, kwam de Opbouwdienst onder Algemene Zaken te ressorteren, d.w.z. onder secretaris-generaal Snouck Hurgronje.

Met ingang van 15 juli werd de nieuwe dienst in het leven geroepen. Meer dan duizend beroepsofficieren, kadetten en adelporsten, ca. achthonderd reserve-officieren, ca. vijftienhonderd beroepsonderofficieren en ongeveer negenhonderd beroepsoldaten meldden er zich vrijwillig voor aan; van

¹ J. N. Breunese: Dagboek, 22 nov. 1940. ² J. N. Breunese: *Waarom ik de 30ste Vierdaagse te Nijmegen niet mag leiden* (1946), p. 5.